

досвіду у популяризації фортечних укріплень замків та палаців, які в більшості країн Європи на сучасному етапі максимально ефективно задіяні туристичній діяльності для принесення прибутків без завдання шкоди таким об'єктам, у більшості країн широко практикується приватизація замків [6].

Список використаних джерел

1. Аніпко Н. Сучасний стан рекреаційно-туристичного використання середньовічних замків та фортець Карпато-Подільського регіону України / Н.Аніпко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: географія. – Тернопіль: СМП "Тайп". – №2 (випуск 28). – 2010. – С. 120-125.
2. Дударчук К.Д. Історико-культурні туристичні ресурси Тернопільської області: стан, збереження та використання: монографія / К. Д. Дударчук. - Т. : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. - 199 с.;
3. Лесик О.В. Замки та монастирі України / О.В.Лесик. – Львів.:Світ,1993. – 175 с.
4. Лисий І.О. Туристична оцінка замкових комплексів: методи, принципи та критерії. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/viewFile/1141/1178>
5. Національний заповідник «Замки Тернопілля» [Електронний ресурс] Режим доступу <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Програма розвитку туризму в Тернопільській області на 2016-2020 роки [Електронний ресурс] Режим доступу <https://www.google.com.ua>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА ТЕРНОПІЛЬ

Іван Рудакевич

ivaco@ukr.net

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна*

Abstract: Actual problems and uses of tourist potential of the city Ternopil are viewed. Apply characterization of the natural tourism resources of the city and some aspects of their development is represented. The historical and cultural objects of Ternopil and their importance for tourism development are characterized. Particular attention is paid to the architectural monuments of the city and their use. Features of development of tourism infrastructure in the city Ternopil are viewed.

Key words: infrastructure, Ternopil, tourism, tourist potential, tourist resources.

В останні роки активно просуваються ідеї розвитку міста Тернопіль як одного з провідних туристичних центрів заходу України. Цьому сприяють такі фактори як вигідне географічне положення, а також проведення різнопланових масових заходів (змагання з водно-моторного та веслувального спорту, музичні

та етнофестивалі). Територія Тернополя також має значний туристично-ресурсний потенціал як природних, так і історико-культурних об'єктів. Однак є проблеми в його освоєнні та раціональному використанні.

Тематика туристично-ресурсного потенціалу м. Тернопіль досліджувалася у багатьох наукових працях. Окремі аспекти вивчення природних туристичних об'єктів на території міста досліджували В. Брич, І. Дуда, О. Заставецька, А. Івченко, Я. Мариняк, Н. Стецько, П. Царик та інші. Детальна характеристика історико-культурних об'єктів Тернополя подається у працях Л. Бойцун, К. Дударчук, І. Дуди, А. Івченка, Б. Мельничука, Б. Остап'юка та інших авторів. Багато описів туристичних об'єктів міста є у краєзнавчих нарисах і розвідках польських і німецьких авторів: Ч. Бліхарського, Г. Фріке, Т. Кунзека, А. Чоловського.

Метою даної публікації є вивчення потенціалу природних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів для забезпечення розвитку різних напрямків туристичної галузі у м. Тернопіль.

Тернопіль розташований у центральній частині Західного регіону України, є обласним і районним центром. Місто розміщене у центрі Тернопільської області на берегах річки Серет, яка є притокою Дністра. Тернопіль розміщений за 420 км від столиці України Києва та 130 км від Львова – найбільшого міста Заходу України. Місто є значним вузлом автомобільних і залізничних шляхів, а поблизу нього розташований тимчасово недіючий міжнародний аеропорт.

Площа Тернополя становить близько 59 км². Населення міста – 223,4 тис. осіб (станом на 1.01.2020 р.). У структурі населення переважають мешканці працездатного віку. Місто Тернопіль територіально поділяється річкою Серет на дві частини – правобережну (колишне с. Загребелля – тепер масиви «Дружба», мікрорайони «Кутківці» і «Пронятин») та лівобережну (центральна і південна частини міста, промислові зони, житлові масиви «Сонячний», «Східний» і «Новий світ»). Більшість населення і економічного потенціалу м. Тернополя зосереджені на лівобережних просторах.

Перші згадки про Тернопіль датуються у 1540 році. У перші роки життя міста був споруджений замок (згодом перебудований у палац) і Надставна церква, які збереглися до сьогодні. В 1548 р. м. Тернопіль отримало також Магдебурзьке право і спеціальні економічні привілеї у торгівлі та ремеслах. Однак активному розвитку міста перешкождали часті напади турків і татар, про сім найбільш спустошливіших з яких залишилися письмові згадки. На р. Серет в околицях Тернополя були наповнені два стави, які використовувалися для розведення риби та з оборонною метою. Значний поштовх розвитку Тернополя надало спорудження транспортних комунікацій у другій половині XIX ст. У 1870 р. до міста був прокладений кам'яний шлях («гостинець») зі Львова, а в

1871 р. – залізниця, яка згодом була продовжена до Підволочиська та інших міст краю. Розвиток залізничного транспорту сприяв індустріалізації господарства у Тернополі. У місті запрацював паровий млин, цегельний завод, численні підприємства легкої і харчової промисловості, а також централізований водогін і каналізація, телефонний зв'язок, система електропостачання.

Значних руйнувань зазнав Тернопіль під час двох світових воєн. Після останньої з них місто було майже доценту зруйноване. У повоєнні роки вже у складі УРСР почалася відбудова і посилена індустріалізація Тернополя. В 1991 р. із здобуттям незалежності України розпочався тривалий процес реформування і перетворення економічних і соціальних інститутів, зокрема і в м. Тернополі.

Тернопіль належить до числа небагатьох великих міст України, які мають значний природно-ресурсний потенціал для розвитку туризму. На території міста розташовано багато об'єктів, які належать до природних туристичних ресурсів.

Чи не найбільш відомі водні туристичні об'єкти Тернополя. Головним серед них є Тернопільський став. Серед обласних центрів України лише у Тернополі в центрі міста розташована велика штучна водойма. Площа Тернопільського ставу становить близько 3 км², а середня глибина 5-7 метрів. Водойма створена на р. Серет, займаючи значну площу її долини в межах міста. Тернопільський став використовується переважно для рекреаційних потреб. На північно-західному березі водойми облаштований міський пляж, який відповідає державним санітарним нормам. Відпочивальників до пляжу підвозять прогулянкові катери.

На поверхні водойми сформувалися унікальні умови для розвитку вітрильного спорту, аквабайку та віндсерфінгу. Вже кілька років на Тернопільському ставі проводяться міжнародні змагання з водно-моторного і веслувального спорту. Із розвитком водного і спортивного туризму пов'язане майбутнє рекреаційне використання Тернопільського ставу.

В геоморфологічній будові територія Тернополя є досить розчленованою, а коливання абсолютних висот становить від 295 до 374 метрів над рівнем моря. Наявність крутих схилів зумовила розвиток гірськолижного спорту і туризму в північно-східній частині міста (масив «Сонячний»). Поєднання хвилястих горбогір'їв і водного дзеркала ставу створюють мальовничий ландшафт Тернополя, який приваблює численних туристів.

На території міста розташовані також значні площі зелених насаджень. Загальна їх площа у Тернополі становить понад 1800 га, що займає близько 30 % міської території [3]. В місті для рекреаційних потреб використовуються

п'ять парків відпочинку («Топільче», ім. Т. Шевченка, Національного відродження, парк Слави, парк «Здоров'я») та дендропарк «Загребелля». На західній околиці Тернополя розташований регіональний ландшафтний парк «Загребелля», який створений з метою охорони природних комплексів і рідкісних рослин. До зелених насаджень міста належать також численні сквери. Наймальовничіші з них розміщені переважно у центрі міста.

З об'єктів представників тваринного світу на території м. Тернополя цікавими для туристів є три звіринці – зоокуток у парку «Топільче», міні-зоопарк при церкві Петра і Павла (вул. В. Великого) і ресторану «Ноїв ковчег». У зоокуточку парку проживають переважно копитні ссавці (олені, коні, осли) та птахи (водоплавні, фазани, страуси). Міні-зоопарки заселені переважно свійськими тваринами (вівці, кози, кролики, голуби). На водоймищі Тернопільського ставу поселяються численні колонії водоплавних птахів (дикі качки, лебеді, мартини). У воді цієї водойми водяться різні види прісноводних риб і раки, які приваблюють численних рибалок. У планах міської влади є проведення міжнародних змагань на ставі з риболовлі, розвиваючи таким чином рибальський і водний туризм.

На території м. Тернополя є також історико-культурні туристичні ресурси. Порівняно із сусідніми великими містами кількість пам'яток історії та архітектури у Тернополі є значно меншою через значні руйнування центральної частини міста у роки Другої світової війни.

Головним історико-архітектурним об'єктом міста є Тернопільський замок. Його будівництво почалося одночасно із заснуванням міського поселення у 1540 р. Протягом століть внаслідок численних набігів татар та інших військових дій ця будівля неодноразово була зруйнованою і перебудованою. У ХІХ ст. споруда Тернопільського замку була реконструйована до вигляду палацової будівлі. Замок зазнав значних руйнувань під час двох світових воєн, а сучасного вигляду набув вже у післявоєнний період. Сьогодні у приміщенні Тернопільського замку розташована спортивна школа й адміністративні заклади, однак планується створення в цій будівлі музею історії міста.

До пам'яток архітектури у Тернополі належать також три відомі культові споруди у центрі міста – Домініканський костел (кафедральний собор), церкви Воздвиження Чесного Христа (місцева назва – Надставна) і Різдва Христового (центральна або зелена).

Однією з найгарніших історичних будівель міста є Домініканський костел, який був споруджений у 1749-1779 роках з проектом відомого архітектора А. Мошинського. Близько двохсот років храм належав місцевій римо-католицькій громаді, яким опікувалися отці домінікани. Будівля костелу зазнала значних руйнувань під час Другої світової війни. У післявоєнні роки у цьому

приміщенні розташовувався склад, а згодом була відкрита картинна галерея. Лише наприкінці 1980-их років будівля колишнього костелу була передана відновленій греко-католицькій громаді міста. Тепер тут діє кафедральний собор Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці, який є головним храмом Тернопільської митрополії Української греко-католицької церкви [1, с. 85].

На березі Тернопільського ставу розміщена найстаріша діюча культова споруда міста – Надставна церква. Її будівля була споруджена у середині XVI ст. на місці старовинного дерев'яного храму. У 1627 р. до приміщення церкви була добудована вежа-дзвіниця квадратної форми. У XVII-XVIII ст. у храмі знаходився чудотворний образ Пречистої Діви. Вежа з дзвіницею виконувала також оборонну функцію, оскільки вона розташовувалася у західній частині системи оборонних споруд міста. У XX ст. церква зазнала незначних пошкоджень під час двох світових воєн, а в часи панування СРСР її приміщення переважно не використовувалися. З початку 1990-их років храм Воздвиження Чесного Хреста належить до громади Української автокефальної православної церкви.

У центрі Тернополя на вул. Руській розташована ще одна сакральна пам'ятка архітектури – церква Різдва Христового, яку ще неофіційно називають центральною церквою. Історія цього храму бере початок з 1566 р., коли вперше згадується дерев'яна церква на цьому місці. У 1602-1608 роках була споруджена кам'яна церква під керівництвом майстра Леонтія [1, с. 118-119]. Стіни церковної будівлі місцями мають товщину більше одного метра, оскільки храм був частиною оборонних споруд міста у XVII-XVIII століттях. З XVIII до середини XX ст. храмова будівля і парафія належали до греко-католицької церкви. У післявоєнні роки парафія храму Різдва Христового належала до легальної в СРСР Російської православної церкви. З початку 1990-их років храмова будівля і прихожани перейшли під управління Української автокефальної православної церкви. У храмі Різдва Христового тривалий час служив відомий парох Тернополя Володимир Громницький (1862-1938 рр.).

Ще одним визначним храмом міста є церква Успіння Пречистої Діви Марії, яка розташована на вул. Острозького. Мурована церква була споруджена замість дерев'яної у 1836 р. і протягом тривалого часу нею опікувалися отці-редемптористи. Після Другої світової війни атеїстична радянська влада вирішила знести цей храм, який був оплотом греко-католицької громади міста. Церква була зруйнована із застосуванням вибухівки у 1962 р. На початку 1990-их років храм був відбудований, але його нова будівля тепер є більш вищою і місткішою. На храмове свято Успіння Діви Марії (28 серпня) офіційно відзначається День міста Тернополя.

З інших архітектурних пам'яток міста вирізняється будівля колишнього готелю «Подільський» (згодом – «Україна»), споруджена у стилі модерн наприкінці ХІХ ст. Цікавою спорудою є також будівлі колишнього «Товариства народної школи» (тепер на бульварі Т. Шевченка), яка відома своїм внутрішнім двориком в італійському стилі. Неподалік на вул. Качали збереглася будівля колишньої руської бурси, спорудженої у другій половині ХІХ ст. Сьогодні тут розташоване управління «Укрсоцбанку».

У Тернополі збереглася у зміненому вигляді ще одна храмова будівля – колишній єзуїтський костел. Цей храм був споруджений у 1899-1901 роках, а його парафією опікувалися отці-єзуїти. Під час Другої світової війни споруда костелу була частково зруйнована. У післявоєнні роки костельну вежу і дзвіницю знесли, а в приміщенні розмістили тернопільську швейну фабрику, яка функціонує тут до сьогодні.

Цінна в архітектурному плані забудова австрійських і польських часів (ХІХ – початок ХХ ст.) збереглася на вулицях Валовій, Руській, Грушевського, Коперника, В. Чорновола, Брюкнера, І. Франка, Камінній. На вул. Острозького вирізняються будівлі колишнього «Міщанського братства» (зараз – обласна філармонія) і лікувального закладу фундації імені Острозького, які були споруджені у другій половині ХІХ ст.

Ще однією цікавою будівлею м. Тернополя є залізничний вокзал, який був споруджений у 1870 р. разом із прокладанням залізниці від Львова. У 1903-1906 роках будівля вокзалу була розширена і перебудована у стилі віденської сецесії. Однак ця красива споруда була зруйнована внаслідок бойових дій в 1944 р. У після воєнні роки приміщення вокзалу було відбудоване у спрощенішому вигляді.

Частина втрачених під час і після Другої світової війни цікавих історичних будівель відтворені у вигляді бронзових макетів, які встановлені у центральній частині міста.

На сьогодні у Тернополі офіційно функціонують чотири музеї: краєзнавчий, політичних в'язнів, художній і картинна галерея. Діють також відомчі (переважно освітні) музеї – геологічний у Тернопільському національному педагогічному університеті, історії економічного університету, медичного університету, музей КП «Тернопільелектротранс» та інші.

У художньому музеї експонуються найкращі полотна митців, як всесвітнього, так і всеукраїнського і місцевого значення. В картинній галереї у центрі міста представлені переважно картини членів тернопільського осередку національної спілки художників України. У Тернополі діють також невеликі приватні музеї переважно при закладах харчування. Такі виставки старожитностей і давніх речей експонуються в інтер'єрі або в окремих

приміщеннях ресторанів «Старий млин», «Ноїв ковчег», «Мамонт», «Полонія», «Леліва» й інших.

До часто відвідуваних туристами об'єктів міста належать також заклади культури та мистецтва. Такими установами у Тернополі є музично-драматичний театр імені Т. Шевченка, ляльковий театр, палац культури «Березіль», український дім «Перемога», молодіжний центр ім. О.Довженка, два кінотеатри (Палац кіно і «Сінема-сіті»). Ресурсну базу подієвого і спортивного туризму в місті формують численні заклади фізичної культури і спорту. На території м. Тернополя діє центральний міський стадіон, 4 плавальні басейни, 11 тенісних кортів, 62 спортивних залів, 119 спортивних майданчиків і ряд інших об'єктів.

Із розвинутою мережею культурно-мистецьких, історико-архітектурних і спортивних об'єктів для міста характерний розвиток подієвих туристичних ресурсів, до яких належать різні виставки, фестивалі, спортивні змагання, ярмарки, тощо. Наймасовіші туристичні події та заходи, які відбувалися протягом останніх років у місті, пов'язані з Тернопільським ставом. На його водній поверхні проводилися Чемпіонати Європи (2011, 2019 рр.) і світу (2012 р.) з водно-моторного спорту, а також щорічні всеукраїнські змагання з аквабайку. В дні проведення цих заходів м. Тернопіль отримало значні доходи від туристів, оскільки майже всі місця у більшості готелів і ресторанів були замовлені. На Тернопільському ставі часто проводяться всеукраїнські змагання з веслувального спорту та віндсерфінгу.

Значну кількість туристів до міста приваблюють щорічний гастрономічний фестиваль «Галицька дефіляда», в якому беруть участь переважно тернопільські кафе і ресторани, а також туристична виставка-фестиваль, що традиційно проводиться у травні. Тернопіль є центром проведення музично-розважальних подій всеукраїнського та міжнародного значення. Протягом багатьох років проводиться фестивальний захід «Тернопільські театральні вечори», який об'єднує колективи з України і близького зарубіжжя. Вже кілька років на околицях міста відбувається музичний рок-фестиваль «Файне місто», в якому беруть участь кількадесят колективів і десятки тисяч глядачів. У планах міської влади і громади є проведення більшої кількості спортивних змагань, виставок і фестивалів всеукраїнського і міжнародного значення.

Останнім часом багато-вчених виділяють третій різновид туристичних ресурсів – інфраструктурні, до яких належить сукупність всіх підприємств і споруд, що обслуговують туристів. Запропоноване поняття *туристична інфраструктура міста* – як сукупність підприємств, закладів, споруд і обладнання, а також транспортних шляхів і об'єктів, що забезпечують потреби туристів у відпочинку та пізнавальній діяльності на міській території. До неї

належать такі сфери людської діяльності як транспортна система, готельне і ресторанне господарство, туристичні підприємства, атрактивні об'єкти (заклади дозвілля, культури, відпочинку тощо) [5, с. 114].

В останні роки у м. Тернополі актуалізувалася необхідність розвитку міської туристичної інфраструктури. Це зумовлено значним напливом туристичних потоків до міста, яке позиціонується як центр пізнавального, подієвого, гастрономічного та фестивального туризму. Це актуалізує проблему гармонійного розвитку всіх компонентів туристичної інфраструктури на території міста.

Розглянемо детальніше проблеми розвитку різних складових туристичної інфраструктури м. Тернополя. Основою розвитку більшості сфер людської діяльності (у т.ч. туризму) в сучасному місті є транспортна інфраструктура. До її складу входять транспортні шляхи (автомобільні й залізничні), автобусні та залізничні вокзали, аеропорти, морські й річкові порти, вантажні та пасажирські термінали, різноманітні допоміжні споруди, транспортні підприємства, депо тощо. У Тернополі розвинуті системи автомобільного, залізничного, електричного, річкового й авіаційного транспорту. У найкращому стані перебуває мережа автомобільного транспорту, до якої належать 30 міських автобусних маршрутів (на яких працюють більше 150 машин), автобусні зупинки, автовокзал, приміська автостанція, обслуговуючі підприємства. Для забезпечення руху автотранспорту функціонують близько 209 км вуличної мережі, 15 мостів і шляхопроводів, 40 світлофорних об'єктів. Однак понад 70 % довжини вулично-дорожньої мережі є зношеною та перебуває у незадовільному стані, що негативно впливає на стан автомобілів. Актуальним є спорудження нової об'їзної дороги навколо Тернополя, оскільки через територію міста прямує багато транзитного вантажного автотранспорту.

Тернопіль є також важливим вузлом залізничного транспорту, оскільки через місто проходить магістральна залізниця Львів – Жмеринка – Київ. Від неї відгалужуються залізничні шляхи до Чорткова й Ходорова (на південь) і до Шепетівки (на північний схід). Головним терміналом пасажирських перевезень на залізниці у місті є вокзал ст. Тернопіль, а вантажних – товарна станція Тернопіль-Товарний. Загалом система залізничного транспорту в м. Тернополі перебуває у доброму стані, оскільки в останні роки були відремонтовані колії, станційні споруди, інженерні мережі тощо. У 2012 р. запроваджено рух швидкісного поїзда Тернопіль-Київ. Водночас через ст. Тернопіль скасовано ряд пасажирських і приміських поїздів, що негативно впливає на динаміку туристичних потоків, які прямують до міста.

У Тернополі функціонує також система електричного (тролейбусного) транспорту. У місті експлуатуються близько 80 км троллейбусних мереж, на

яких діють 9 маршрутів, що охоплюють найбільші міські житлові масиви. Щоденно на лінії виходить біля 50 тролейбусів. Головними проблемами розвитку системи електротранспорту м. Тернополя є висока зношеність контактної мережі і застарілість рухомого складу.

По акваторії Тернопільського ставу також здійснюються пасажирські перевезення річковим транспортом (катерами). Щорічно ними перевозиться більше 30 тис. пасажирів. У 2020 р. був відновлений третій катер, що дозволило збільшити обсяги пасажирських перевезень. Річковий транспорт є важливим елементом туристичної привабливості м. Тернополя, оскільки у навколишніх обласних центрах таких перевезень немає.

Неподалік міста розташований аеропорт, який в останні кілька років не функціонує. Його зрідка використовують для обслуговування чартерних авіарейсів і приватних літаків, прийому офіційних делегацій, сільгоспробіт тощо. Матеріальна база летовища перебуває у доброму стані, оскільки відносно недавно були модернізовані аеровокзал і злітно-посадкова смуга довжиною більше 2 км. Тернопільський аеропорт також має статус міжнародного із пропускним пунктом митного контролю. Недіючий аеропорт суттєво знижує туристичну та інвестиційну привабливість Тернополя.

Одним з найважливіших компонентів туристичної інфраструктури м. Тернополя є готельне господарство. Станом на початок 2019 р. у місті налічувалося 30 готелів із загальною кількістю понад 1000 місць. Ними щорічно обслуговується понад 100 тисяч приїжджих осіб. У місті також надаються послуги подорожної оренди житлових квартир і приватних костелів, більшість з яких є незареєстрованими в органах державної реєстрації. Проте у місті бракує готелів недорогого класу та хостелів, послугами яких переважно користуються найактивніші туристи молодого віку.

Готельні підприємства в межах м. Тернополя розміщені нерівномірно. Більшість з них розташовані у центрі міста та поблизу об'їзної дороги, яка постачає закладам розміщення і харчування транзитних туристів. Існують плани щодо спорудження нових готелів біля міського стадіону, парків, торгових центрів, а також на виїздах з міста. Актуальним завданням індустрії розміщення туристів у місті залишається реконструкція й модернізація діючих готелів. Особливу увагу слід звернути на підвищення комфортності, якості надання послуг і гнучку цінову політику.

Готельні комплекси часто взаємопов'язані із закладами ресторанного господарства. До них належать різноманітні підприємства, які надають послуги у сфері громадського харчування: ресторани, кафе, бари, піцерії тощо. На сьогодні у Тернополі нараховується близько 300 закладів сфери харчування [6].

Для ресторанного господарства міста теж помітна тенденція збільшення кількості підприємств при зменшенні їх місткості.

Підприємства ресторанного господарства, подібно до готельних, також зосереджені переважно у центральній частині Тернополя, а також поблизу парків і рекреаційних площ. Однак на окраїнних густозаселених масивах міста таких закладів небагато. Така особливість розміщення ресторанних підприємств створює проблему нерівномірного забезпечення міського населення послугами громадського харчування. Дрібніші заклади цієї сфери (кафе, бари, бістро) розташовані поблизу великих громадських центрів – ринків, торгових центрів, вокзалу та інших.

В останні роки в межах м. Тернополя відкрилося декілька т. зв. концептуальних закладів харчування, інтер'єр і меню яких відповідає певній тематиці. Зокрема, такими підприємствами є пивоварна ресторація «Ноїв ковчег», ресторани «Мамонт», «Полонія», «Леліва», «Антикафе». Ці заклади теж підвищують атрактивність міста, сприяючи перетворенню Тернополя у центр гастрономічного туризму.

Мережа закладів харчування у місті потребує подальшого розширення та модернізації, враховуючи тенденції щодо зростання туристичного потоку. Насамперед необхідно покращити рівень сервісу у них через підвищення якості надаваних послуг.

Одним з головних компонентів туристичної інфраструктури міста виступає система підприємств, які надають послуги у галузі туризму. До таких належать туроператори, фірми, туристичні агенції, екскурсійні бюро тощо. За даними міських довідкових служб у Тернополі діють більше сотні різноманітних туристичних підприємств. Однак діяльність більшості з них зорієнтована на роботу у сфері виїздного туризму. Деякі підприємства («Оksamит-КЛ», «Тернопільтурист», «Файні мандри») працюють також із внутрішніми та іноземними туристами. Щороку стають популярнішими екскурсії по Тернополю (навіть іноземними мовами), якими охоплюються більшість визначних місць і пам'яток міста

Важливим напрямом роботи місцевих органів влади є впорядкування туристично-екскурсійної діяльності на території міста. Часто приїжджі групи туристів обслуговуються екскурсоводами й гідями з інших міст і країн, які неякісно надають послуги та залишають міський бюджет без прибутків. Тому органам місцевого самоврядування слід скоординувати роботу туристичної сфери в Тернополі шляхом вдосконалення контролю за потоками туристів у місті. Значну роль у цьому процесі повинні відігравати місцеві турфірми, які мають забезпечити туристичні маршрути екскурсоводами, транспортом і сервісним обслуговуванням.

Останнім важливим компонентом туристичної інфраструктури міста є заклади дозвілля й відпочинку. Їх часто ще називають атрактивними установами чи підприємствами. До них належать музеї, галереї, театри, кінозали, торгово-розважальні центри, клубні установи, тематичні парки, спортивні споруди та інші заклади культури й відпочинку [5, с. 116].

Тернопіль є одним з найбільших культурних і відпочинкових центрів Західної України. У місті функціонують чотири музеї, два театри, декілька торгово-розважальних центрів і галерей, стадіонів, клубних і спортивних закладів, а також чотири мальовничі парки відпочинку і розваг. Особливими атрактивними об'єктами у місті є набережна ставу, штучні острови, міський пляж, аквапарк, клуб зимового плавання, амфітеатр «Співоче поле», аналогів яким немає у сусідніх обласних центрах. Під час проведення Чемпіонату світу з водно-моторного спорту в 2012 р. частину узбережжя ставу обладнано для проведення міжнародних спортивних змагань на воді. Важливим є також значення закладів спорту в Тернополі, до яких належать міський стадіон, футбольні й волейбольні поля, плавальні басейни, тенісні корти, палац спорту та інші подібні об'єкти.

Більшість атрактивних закладів у місті розташовані в його центральній частині. Однак великі торгово-розважальні центри розміщені на окраїнах Тернополя (як-от ТРЦ «Подoliaни», «Арена»), а також поблизу центрального ринку («Орнава», «Новус»). Спортивні споруди й установи розташовані у межах зелених зон, які переважають у західній та південно-західній частинах міста. В останні роки значну увагу місцевих органів влади звернено на розвиток закладів фізкультури й спорту. Це зумовлено проведенням у Тернополі міжнародних змагань з водно-моторного спорту, а також всеукраїнських чемпіонатів і турнірів з інших видів змагань. Важливим завданням є також постійна підготовка музеїв, театрів, галерей, розважальних й інших закладів до прийому зростаючої кількості іноземних туристів у контексті євроінтеграційних процесів.

Список використаних джерел

1. Бойцун Л. С. Тернопіль у плині літ: історико-краєзнавчі замальовки / Л. Бойцун. – Т. : Джура, 2003. – 391 с.
2. Географічна енциклопедія України. — К. : «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1993. — Т. 3 : П–Я. – С. 283-284.
3. Інвестиційний паспорт міста Тернопіль [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://rada.te.ua/app/webroot/files/Strukturni_pidrozdily/i_pasport_2015%20.doc.
4. Історія міст і сіл Української РСР. Тернопільська область/ Гол. редкол. Тронько П. Т. — К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973. - 640 с.
5. Рудакевич І. Р. Геопросторові аспекти підготовки туристичної інфраструктури міста Тернополя до «Євро-2012»/ І. Р. Рудакевич // Наукові записки Тернопільського

національного педагогічного університету. Серія : географія. — Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка. — Вип. 1. — 2011. — С. 113 — 118.

6. Туристична презентація міста Тернопіль [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rada.te.ua/predprinimatelstvo_i/Презентація_ТУРИСТИЧНА.pdf.

ЗБАРАЖ – ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА ПЕРЛИНА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Сергій Гулик, Галина Підставка

ser_gul@ukr.net, galinapidstavka@ukr.net

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна*

Abstract: The purpose of the article is to determine the main emphasis on the tourist and recreational attractiveness of Zbarazh and analysis of the existing tourist infrastructure of the city. Increasing the capacity of tourist and recreational infrastructure is one of the priority areas of socio-economic and cultural development of the city of Zbarazh and the district. Increasing the share of inbound and domestic tourism, sightseeing should be an effective tool for economic growth in the region and increase its prestige in domestic and international tourism markets.

Key words: tourist and recreational attractiveness, Zbarazh, domestic tourism, excursion activity.

Постановка проблеми. Туризм та рекреація сьогодні вважається одними з пріоритетних напрямків національної культури й економіки країни. Це повністю підтверджується світовими тенденціями, які свідчать, що туристична сфера буде індустрією XXI століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивченні туристично-рекреаційних ресурсів у своїх працях зробили: Крищук М., Марцинишин В., Войтович Л., Яковенко Н., Сіцинський Ю., Оконченко О. Смаль І. та інші.

Мета статті полягає у визначенні основних акцентів щодо туристично-рекреаційної привабливості Збаража та аналізу наявної туристичної інфраструктури міста.

Виклад основного матеріалу. Природно-кліматичні та історичні умови створили в Тернопільській області потужну ресурсну базу для розвитку туристично-рекреаційної індустрії, та розбудови відповідної інфраструктури. Основними факторами привабливості рекреаційно-туристичних ресурсів є природа, мистецтво, історія, харчування, архітектура та релігія.